

HOSPODAŘENÍ KOMUNITNÍCH ZAHRAD V ČESKÉ REPUBLICE

Eliška Novotná

Vysoká škola ekonomická v Jindřichově Hradci, Fakulta managementu,
Katedra společenských věd,
Jarošovská 1117/II, 377 01 Jindřichův Hradec, Česká Republika
e-mail: novotnae@vse.cz

Abstrakt

Výzkum hospodaření komunitních zahrad v ČR se uskutečnil v rámci širšího výzkumného záměru. Kladli jsme si výzkumné otázky týkající se jejich ekonomické soběstačnosti a trvalé udržitelnosti. Věnovali jsme pozornost vybavení a provozování zahrad, zdrojům pro investice a provoz a zveřejňování informací o jejich hospodaření. Zjistili jsme, že zahrady na svém startu potřebují podporu z externího prostředí a poté jsou provozně soběstačné. Jejich ekonomická soběstačnost, stejně jako udržitelnost, je ovšem podmíněna současnou sociální, ekonomickou a politickou situací.

Úvod

Veřejnosti uzavřené soukromé zahrady jednotlivců a veřejně přístupné zahrady představují mikro a makroprostory pro individuální či kolektivní trávení volného času a aktivity. Určitý náznak komunitního života představují zahrádkářské osady či kolonie. Někteří jejich obyvatelé si někdy prokazují sousedské služby a tráví společně určitý čas při sdílených aktivitách. Stěžejní je ovšem zahradničení a to je také společným zájmem, který je integruje¹. Jsou ponořeni do soukromého prostoru své zahrádky, který je pro ně útočištěm před nesrozumitelným a nezajímavým veřejným prostorem. Zahradničení se pro ně stává únikem ze společnosti, jejíž politické směřování a postupy se mívají s jejich životem [1]. Zahrady přístupné veřejnosti představují druhý extrém: jsou přístupné komukoliv pro jakékoliv aktivity neporušující platné zákony. Jejich návštěvníci se sice potkávají tváří v tvář, ale jsou zaměnitelnými anonymními bytostmi, které se v zahradě vyskytují z rozmanitých důvodů a které nespojuje nic jiného, než situační sdílení veřejného prostoru [2]. V obou případech jde především o individualismus, který je spojen se vznikem, rozvojem a nyní i zánikem moderní společnosti. Ta trvala zhruba čtyři sta let; dvacáté století přineslo masově ztrátu víry v pokrok, dobro a celkový pokles společenské důvěry spolu s růstem rizik [3]. Tato situace je provázána rozvolněním rodinných a rodových vztahů, které byly primárními, tedy takovými, jaké, jak zjišťujeme, když jich pozbýváme, nezbytně k dobrému životu potřebujeme, protože jsou důvěrné a bezpečné [4]. Rychle rostoucí počet lidí na Zemi v době modernity vedl k banalizaci vztahů mezi lidmi jako předpokladu rostoucího významu organizací, které se zdály být jediným řešením velkých společností – jsou to však komunity, které jsou základem sociální stability [5].

V reakci na sociální změnu postmoderní doby si tedy vytváříme meziprostor mezi soukromým mikroprostorem a veřejným makroprostorem, prostor, který sdílíme s lidmi podobného ražení, se kterými vytváříme kvazi-primární vztahy [6]. Ty jsou kompromisem mezi odcizením ve veřejném a přílišné intimitě v soukromém prostoru, kdy: „Nejlépe se vede těm jedincům, kteří si zachovávají distanci a emocionální střídmost“ [7, str. 35]. Hledáme a

¹ Bylo by proto výstižnější považovat je za sociální skupiny.

vytváříme, tj. svým jednáním sociálně konstruujeme, různé formy pospolitého života. Dnešní komunity však jen vzdáleně připomínají tradiční pospolitosti předmoderní éry [8]. Rozvoj a podpora komunitního života je typický pro postmoderní společnost, jejíž aktéři nalézají v komunitách v současné dynamické a tekuté době své zóny stability [9]. Jednu z možností komunitního života představují komunitní zahrady. Jejich aktéři svou orientací na kvalitu života, postmateriální hodnoty a ideje občanské společnosti, s důrazem na participaci na správě věcí veřejných, stojí v současné české společnosti mimo mainstream a představují spíše ostrůvky pozitivní deviace [10]. Jimi sociálně konstruovaný meziprostor se stává inkubátorem politické participace, tréninkovým prostorem pro hájení a prosazování životních paradigmat ve společnosti. Tak přispívá k její pestrosti a tím i životaschopnosti. Není tedy s podivem, že jsou všechny projevy komunitního života, včetně komunitních zahrad, v demokratických společnostech rozmanitě podporovány.

Důvod zakládání prvních komunitních zahrad v Anglii začátkem 19. století byl ekonomický: chudí lidé z nižších sociálních vrstev pěstovali na opuštěných městských pozemcích zeleninu a tak si zajišťovali potravu. Komunitní život byl spíše doplňkem k této produkční činnosti. V průběhu následujících dvou století se idea komunitních zahrad rozšířila do USA, Německa aj. Současně se měnila struktura jejich aktérů a proměňoval se i důraz kladený na produkční a komunitní funkce zahrad [11]. Nyní věnují komunitním zahradám v zahraničí pozornost spíše urbanisté² než sociální vědci [12]. Také v České republice je tento nový sociální jev na okraji zájmu sociálních vědců a zmiňovány jsou ojediněle [6].

Výzkum komunitních zahrad v České republice byl na Fakultě managementu Vysoké školy ekonomické připravován v roce 2013 a realizován v roce 2014, kdy byly jeho poznatky za přítomnosti zástupců zkoumaných zahrad prezentovány na fakultní konferenci, ze které vyšel sborník příspěvků [18]. Výzkum byl široce založen: zkoumali jsme nejen hospodaření zahrad a jejich management, ale i strukturu jejich aktérů, komunitní aktivity a dobrovolnictví. Pozornost jsme věnovali vybavenosti zahrad, jejich právnímu postavení a vztahům k jiným zahradám a organizacím³.

1 Cíle výzkumu

Výzkumným záměrem bylo též popsat a analyzovat hospodaření komunitních zahrad a tomuto záměru je věnován tento článek. Podotýkáme, že záměr výzkumu byl širší: pozornost byla věnována komunitním zahradám jako sociálním útvarům, které jsou činností svých aktérů permanentně sociálně konstruovány [13, 14]. Zkoumali jsme jak jejich interní prostředí, tak jejich interakce s prostředím externím. Interpretace analyzovaných výzkumných dat byla cestou k obecným poznatkům o komunitních zahradách, ty však nejsou předmětem tohoto článku.

V rámci záměru věnovat se hospodaření komunitních zahrad jsme si položili výzkumné otázky:

- Jsou komunitní zahrady ekonomicky soběstačné?
- Jsou komunitní zahrady trvale udržitelné?

K jejich zodpovězení jsme specifikovaly výzkumné cíle:

- Jaké je vybavení zahrad a jaké jsou zdroje investování do něho
- Jak je zajišťován provoz zahrad a z jakých zdrojů
- Jak jsou zveřejňovány informace o hospodaření zahrad

² V souvislosti se suburbanizmem a řešením veřejného prostoru.

³ Projekt byl v roce 2014 podpořen Interní grantovou agenturou VŠE, č. 37/2014.

2 Metody výzkumu

Metodu stanovení výzkumného souboru nebylo nutno stanovit, protože jsme zkoumali celý základní soubor, tj. všechny komunitní zahrady, které byly ke dni 31. 3. 2014 provozovány a o nichž byly na internetu dostupné informace. Výzkumný soubor představovalo osm komunitních zahrad: pět pražských (Jižní město, Kuchyňka, Na Smetance, Prazelenina, Zebra), brněnská V pytli, olomoucká Zahrada a Křižanov⁴. S ohledem na velikost výzkumného souboru jsme se rozhodli pro metody kvalitativního výzkumu.

Pro sběr dat jsme zvolili kombinaci metod strukturovaného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů, individuálních či skupinových dle situace. Ptali jsme se na organizaci provozování zahrad a zveřejňování informací o jejich hospodaření a na financování jak jejich vybudování, tak provozování. Rozhovory se prolínaly s pozorováním a výsledky byly zaznamenávány do připravených dotazníků. Použili jsme též metodu studia dokumentů, především webových a facebookových stránek. Nástroji sběru dat byl dotazník, pozorovací arch a fotoaparát. Sběr dat se uskutečnil v červnu 2014, kdy výzkumný tým navštívil všechny zkoumané komunitní zahrady.

Data byla popsána metodou transkripce shrnujícím protokolem a zobrazováním dat pořízením fotografií a zpracována metodou komparativní analýzy.

3 Poznatky výzkumu

Zjistili jsme výraznou rozmanitost komunitních zahrad. Nejen, že byly v mnohém odlišné, ale procházely také obdobím dynamického vývoje. Některé vznikly tak nedávno, že neměly vlastně žádnou historii: „Před pár týdny jsme otevřeli“, slyšeli jsme např. v jedné ze zahrad před zaujatým výkladem toho, co všechno plánují dělat.

Každá komunitní zahrada si žije po svém. Potřebu kontaktu s jinými zahradami má v období příprav, jakmile však vznikne, stává se solitérem. V určitém omezeném kontaktu jsou pražské zahrady, rozhodně však zahrady v České republice netvoří provázanou síť⁵.

Bylo proto obtížné zkoumat je v jejich tekutosti [15] a ze získaných informací vytěžit obecnou znalost.

3.1 Vybavení zahrad a zdroje investování do něho

Management komunitních zahrad se v podstatě shoduje v představě o optimální vybavenosti zahrady jak pro pěstování zeleniny, tak především pro komunitní život. Uvědomuje si: „těsný vztah mezi kvalitou venkovního prostředí a venkovními aktivitami“ [16, str. 39]. Realita se ovšem, až na výjimky, k této představě jen blíží. Zahrady vznikaly postupně a jsou tedy v různém stadiu svého rozvoje: setkali jsme se, jak ukazuje Obrázek 1 (Fig. 1), i s převážně rozkopaným pozemkem. Zelenina většinou není pěstována na záhonech, ale v kontejnerech či pytlích, do jejichž pořízení aktéři zahrad investovali vlastní prostředky či je dostali darem od spřátelených firem. Pěstování v kontejnerech ukazuje Obrázek 2 (Fig. 2). Některé zahrady si z vlastních prostředků také pořídily zahradní náčiní, v jiných členové používají svoje.

⁴ V době výzkumu byla činnost komunitních zahrad v Ostravě a na pražském Žižkově pozastavena. V době psaní tohoto článku jsou např. provozovány také komunitní zahrady v Plzni či brněnská Otevřená zahrada.

⁵ Jakýmsi samozvaným spojovacím článkem je Kokoza, o.p.s.

Zdroj: Vlastní

Fig. 1: Zahrada ve výstavbě

Zdroj: Vlastní

Fig. 2: Pěstování v kontejnerech

Všechny zahrady, s výjimkou jedné, jsou oplocené a mají, jak ukazuje Obrázek 3 (Fig. 3), uzamykatelný vchod. Uváděným důvodem je jak vymezení jejich prostoru: „Příliš mnoho prostoru nás dusí mnohem více, než kdyby se ho nedostávalo.“ [17, str. 219], tak bezpečnost.⁶ „Neustále nás obtěžují bezdomovci, kteří tu byli před námi a kteří se pozemku nechtějí vzdát“, postěžovala si členka jedné pražské zahrady. Bezpodmínečnou podmínkou komunitního života jsou podle manažerů komunitních zahrad židle či lavice a stoly⁷, to je považováno za zcela základní vybavení. Jedno z řešení ukazuje Obrázek 4 (Fig. 4). Pokrokem je přilehlé ohniště či gril. Takové vybavení je hojně využíváno – také ke společné konzumaci sklizené úrody. Některé zahrady disponují zařízením pro dětské hry, které vesměs využívá přírodních materiálů (dřevo, proutí aj.). Součástí vybavení tří zahrad jsou i prostory pro občerstvení a sociální zařízení. Ojediněle jsme se setkali s klubovnou či sprchou.

Zdroj: Vlastní

Fig. 3: Uzamykatelný vchod do zahrady

Zdroj: Vlastní

Fig. 4: Posezení v zahradě

Zdroje investování do vybavení zahrad byly tři: granty, dary a příspěvky členů. Všechny zahrady využily grantový program Nadace VIA, některé též Nadace O₂ či Nadace Vodafon. Získaný grant byl pro zařízení zahrady naprosto podstatný a členové zahrad si to uvědomují. Věcné dary poskytli zahradám místní podnikatelé na základě přátelských vazeb s jejich členy (většinou managementem). Příspěvky členů byly použity na investice v jediné zahradě, jejíž členský příspěvek je koncipován jako dvousložkový – investiční a provozní. Investiční příspěvek je jednorázový a činí 2 500 Kč. I tato zahrada však hradila počáteční investice z grantových prostředků.

⁶ Jedná se meziprostor mezi soukromým a veřejným – zahrady se příležitostně či v otevírací dobu otevírají veřejnosti; navzdory oplocení obzvláště některé zahrady zápasí s krádežemi zeleninové úrody.

⁷ Jen jedna zahrada je neměla a jen jedna zahrada měla pouze toto vybavení.

Kolik bylo do vybavení investováno, management komunitních zahrad nesleduje. Zásadně významná pro jeho pořízení byla dobrovolná práce členů. Protože se liší míra a kvalita vybavenosti jednotlivých zahrad, jak ukazují Obrázky 5 a 6 (Fig. 5 a 6), lze předpokládat, že odlišné byly také pořizovací náklady.

Zdroj: Vlastní

Fig. 5: Náročné vybavení zahrady

Zdroj: Vlastní

Fig. 6: Jednoduché vybavení zahrady

3.2 Provoz zahrad a jeho zdroje

Všechny komunitní zahrady mají pronajaté pozemky, na kterých se rozkládají. Jejich vlastníky jsou většinou obce a města či městské části, někdy též fyzické osoby. Nájem je vesměs symbolický, případně je pozemek pronajat bezúplatně.

Provozní náklady kromě nájmu tvoří platby za energie a vodné, materiál na údržbu vybavení a náklady na jednotlivé akce. Veškerá práce je dobrovolná: dobrovolníky jsou především manažeři, ale i členové střídající se ve službách, starající se o občerstvení a zajištění akcí⁸. Dobrovolníky se stávají v některých situacích i příznivci zahrad - nečlenové⁹. Práce není evidována a nelze ji tudíž ocenit. Např. jedna z manažerek uvedla, že práci pro zahradu věnuje pět dnů v týdnu asi dvě hodiny denně, tzn. 40 hodin měsíčně zhruba od dubna do října, tedy 280 hodin ročně. Při průměrné hodinové mzdě obchodního manažera v České republice 210 Kč dává za rok zahradě práci v hodnotě téměř 60 000 Kč¹⁰.

Provoz komunitních zahrad je téměř plně hrazen z členských příspěvků, nájemného za pěstební plochu a příjmů z vlastní činnosti. Doplnkovými zdroji jsou finanční příspěvky obcí a měst a věcné dary. Výše členských příspěvků je velmi odlišná – management některých zahrad k ní došel pečlivou kalkulací a u některých byla stanovena „přátelským“ odhadem, v případě dvou zahrad nebyla stanovena vůbec. Členské příspěvky na provoz zahrady se pohybují od 200 Kč do 1 400 Kč ročně¹¹. Některé zahrady místo členských příspěvků vybírají nájemné za truhlík či pytel pro pěstování zeleniny, roční nájemné činí 850 Kč nebo 1 250 Kč. Příjmy z vlastní činnosti jsou především ze vstupného na akce přístupné veřejnosti a významně z prodeje občerstvení. Zahrady příležitostně dostávají jako dary na provoz např. sazenice. Finanční podpora obcí či měst stojí na přátelských vazbách komunálních politiků s manažery zahrad; někdy jsou tito politici sami jejich členy.

⁸ Management zahrad tvoří vesměs 2 – 4 kamarádi, kteří zahradu vymysleli, založili a hovoří o ní se zjevným nadšením.

⁹ Jedna pražská zahrada využívá pro údržbu vybavení i firemní dobrovolnictví.

¹⁰ Výpočet z průměrné měsíční mzdy takového manažera 35 882 Kč, viz <http://www.platy.cz/platy/management/obchodni-manazer>.

¹¹ V případě kalkulace jsme se setkali i s různou sazbou dle účasti na komunitním životě a množství dobrovolné práce.

3.3 Zveřejňování informací o hospodaření

Všechny zahrady, s výjimkou jedné, zveřejňují informace o sobě na internetu: buď ony, nebo jejich zřizovatelské organizace mají webové stránky a facebookové profily. Informace se týkají především komunitního života. Webové stránky mají většinou sekce: O nás, Akce či Aktuálně a Kontakty. Většina stránek ale není aktualizovaná. Žádná internetová prezentace nepřináší informace o hospodaření zahrad. Zmínka o projednávání zprávy o hospodaření ani není obsažena v dokumentech zastřešujících organizací zveřejňovaných na internetu. Je možné, že s výsledky hospodaření jsou seznamováni členové, pro veřejnost je však hospodaření komunitních zahrad zcela netransparentní.

Závěr

Výzkumné poznatky nám umožnily zodpovědět položené výzkumné otázky. Na první z nich, zda jsou komunitní zahrady v naší společnosti ekonomicky soběstačné, nelze odpovědět ano či ne. Je třeba rozlišit zřízení zahrady a její provoz.

Idea komunitního života, kterou komunitní zahrady naplňují, byla a je v České republice podpořena několika grantovými programy. Bez grantových prostředků, které pokryly vstupní investice, nevznikla žádná z komunitních zahrad. Lze tedy předpokládat, že založení komunitní zahrady není možné bez zásadní externí finanční podpory.

Po svém založení jsou ovšem komunitní zahrady životaschopné. I když vítají jakoukoliv finanční či věcnou pomoc, jsou při současné struktuře a výši provozních nákladů provozně v zásadě ekonomicky soběstačné.

Současné provozní náklady však obsahují pouze minimální údržbu vybavení zahrady, pokud vůbec. To je způsobeno tím, že všechny existují pouze několik let a vybavení je teprve pořizováno či je nové¹². Lze tedy očekávat, že finanční nároky na tuto činnost pro ně budou v příštích letech příliš vysoké, budou jen s obtížemi schopni je pokrýt z vlastních zdrojů a budou tedy opět hledat finanční podporu.

Také současné nájemné za pozemek je spíše přátelské než tržní. Pokud by tomu tak nebylo a provozní náklady by z tohoto důvodu stouply, aniž by byly pokryty příjmy z vlastní činnosti, hledal by management zahrad opět finanční pomoc.

Současná ekonomická soběstačnost komunitních zahrad je tedy situačně podmíněna. Pro komunitní aktivity a specificky komunitní zahrady je v České republice vstřícné prostředí, které vede k jejich podpoře. Ta je zcela nezbytná pro jejich vznik a usnadňuje jejich existenci.

Druhá výzkumná otázka se týkala trvalé udržitelnosti komunitních zahrad. Je třeba si připomenout, že komunitní zahrady v České republice mají velmi krátkou historii. Vznikly v sociální a politické situaci, která je jim příznivě nakloněna a využívají ji. Díky ní nejsou nuceny plně mobilizovat své zdroje.

V budoucnosti, možná i velmi blízké, se ovšem může tato situace změnit a výdaje hrazené z vlastních zdrojů stoupnou: nadace přesunou svou pozornost na jiné projekty, které podpoří; změní se po komunálních volbách složení městských a obecních rad a zastupitelstev, pozice starostů obsadí jiní lidé a netržní nájemné za pozemky nebude tolerováno. Změny v externím prostředí mohou tedy existenci zahrad ohrozit.

Zahrady jsou „nové“ a nové, neopotřebované, jsou činnosti, k nimž v nich dochází. Jejich aktéři jsou ochotni pro jejich ideu leccos udělat a obětovat: věnují svůj volný čas dobrovolné práci a počáteční nadšení zakladatelů ještě nevyprchalo. Je možné, že časem „vyhoří“, a

¹² Vznikly v letech 2010 – 2014.

protože si nepřipravují své nástupce, zahrady s jejich nadšením skončí. Také ochota k intenzivní dobrovolné práci za spíše spontánního a chaotického vedení nebude pravděpodobně trvalá. Až další léta ukážou, zda stávající situace v interním prostředí komunitních zahrad neohrozila jejich existenci.

Možná se některé komunitní zahrady vydají stejnou cestou, na kterou vykročily nyní úspěšné nestátní neziskové organizace, cestou profesionalizace. Pravděpodobně některé zaniknou a jistě vzniknou nové. Následující roky ukážou, zda byly pouze přechodným, situačním, sociálním jevem či zda budou trvale přispívat k rozmanitosti české společnosti.

Literatura

- [1] MERTON, R.: *Studie ze sociologické teorie*. Praha, Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2396-9.
- [2] HABERMAS, J.: *Strukturální přeměna veřejnosti*. Praha, Filosofia, 2000. ISBN 80-7007-134-6.
- [3] GIDDENS, A.: *Důsledky modernity*. 3. vydání. Praha, Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-035-3.
- [4] MOŽNÝ, I.: *Sociologie rodiny*. Praha, Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-05-9.
- [5] BĚLOHRADSKÝ, V.: *Přirozený svět jako politický problém*. Praha, Československý spisovatel, 1991. ISBN 80-202-0279-X.
- [6] GALČANOVÁ, L.: Proces suburbanizace v globální perspektivě. *Sociológia*. 2012, Vol. 44, Issue 1, pp. 5 – 33. ISSN 1336-8613. [staženo 3. 9. 2015]. Dostupné na WWW: http://www.sav.sk/index.php?lang=sk&doc=journal-list&part=list_articles&journal_issue_no=11112626#abstract_7286
- [7] BAUMAN, Z.: *Úvahy o postmoderní době*. Praha, Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-11-3.
- [8] TÖNNIES, F.: *Gemeinschaft und Gesellschaft*. Leipzig, Fues's Verlag, 1887. ISBN 0-88738-750-0.
- [9] TOFFLER, A.: *Šok z budoucnosti*. Praha, Práce, 1992. ISBN 80-208-0160-X-750-0.
- [10] STACHOVÁ, J.: Občanská společnost v regionech České republiky. Praha Sociologický ústav AV ČR, 2005. ISBN 80-7330-080-X. [staženo 10. 9. 2015]. Dostupné na WWW: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/230_05-06%20zformatovany%20text%204%20pro%20tisk.pdf
- [11] RASPER, M.: *Urban Gardening*. Dauphin, Praha, 2014. ISBN 978-80-7272-562-5.
- [12] SENNETT, R.: *The Fall of Public Man*. New York, Vintage Books, 1978. ISBN-13 (EAN) 9780571169023.
- [13] BERGER P. I., LUCKMANN, I.: *Sociální konstrukce reality*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- [14] KABELE, J.: *Přerody - principy sociálního konstruování*. Praha, Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-359-8.
- [15] BAUMAN, Z.: *Tekuté časy*. Praha, Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1656-0.
- [16] GEHL, J.: *Život mezi budovami*. Brno, Nadace Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0.
- [17] BACHELARD, G.: *Poetika prostoru*. Praha, Malvern, 2009. ISBN 978-8086702-61-2.

- [18] SYROVÁTKA, O. (ed.): *Management a ekonomika komunitních zahrad*. Oeconomica Jindřichův Hradec, 2014. ISBN 978-80-245-2064-3.

MANAGING COMMUNITY GARDENS IN THE CZECH REPUBLIC

Research on the management of community gardens in the Czech Republic was realized within the framework of a broader research plan. We asked research questions about their economic self-sufficiency and sustainability, paying attention to the equipment and operation of gardens, resources for investment and operation and disclosure of information about their operations. We found that starting gardens required support from the external environment, after which they are operationally self-sufficient. However, their economic self-sufficiency and sustainability are subject to the current social, economic and political situation.

WIRTSCHAFTEN DER GEMEINSCHAFTSGÄRTEN IN DER TSCHECHISCHEN REPUBLIK

Die Forschung der Wirtschaft der Gemeinschaftsgärten in der Tschechischen Republik wurde im Rahmen eines breiteren Forschungsvorhabens realisiert. Wir haben uns Forschungsfragen gestellt, die die wirtschaftliche Unabhängigkeit und Nachhaltigkeit der Gemeinschaftsgärten betreffen. Wir haben unsere Aufmerksamkeit der Ausstattung und dem Betrieb der Gärten gewidmet, weiter den Quellen für Investitionen und Betrieb und der Veröffentlichung der Informationen über ihre Wirtschaft. Wir haben festgestellt, dass die Gärten am Anfang zuerst eine Unterstützung von der externen Umgebung brauchen und dass sie dann wirtschaftlich unabhängig sind. Aber ihre wirtschaftliche Unabhängigkeit, genauso wie ihre Nachhaltigkeit sind durch die gegenwärtige soziale, ökonomische und politische Situation bedingt.

DZIAŁALNOŚĆ OGRODÓW SPOŁECZNYCH W REPUBLICIE CZESKIEJ

Badania nad gospodarką ogrodów sąsiedzkich w RCz były realizowane w ramach szerszego projektu badawczego. Zadawaliśmy sobie pytania badawcze dotyczące ich samowystarczalności ekonomicznej i zrównoważonego charakteru. Uwagę poświęciliśmy wyposażeniu i prowadzeniu ogrodów, źródłom finansowania inwestycji i użytkowania oraz publikowaniu informacji na temat ich gospodarowania. Stwierdziliśmy, że ogrody w momencie startu potrzebują wsparcie z zewnątrz a następnie stają się samowystarczalne. Ich samowystarczalność ekonomiczna, oraz zrównoważony charakter są jednak uwarunkowane obecną sytuacją społeczną, gospodarczą i polityczną.